

MENCIONS ANT. 1130: «castro de --- *Durfort*» (*Coll. Dipl. de Sta. M. de Solsona*, ed. 1987, 43); 1343: «Pere III féu nit l'a. 1343 al castell dels *Durfort*» (*Cròn.*; CCandi, *Mi. Hi. Cat.* I, 255); 1345: *Durfort* (Priv. d'Igualada, ed. 1990, 71); 1359: *Durfor* (*Co-DoACA* XII, 61).

En fi A. Turull cita el nom del poble de *Durfort* en fogatges de 1358, 1553 i 1571.

La doc. antiga és molt abundant, però com a nom dels membres del llinatge provinent d'aquest castell, encara que tot seguit actuen a Bna. i tota la terra catalana. 1157: *Durforti* (en gen. llatí en doc. de Provençana (*Li. Bl. de Stes. Creus*, § 75, 80.8); 1158: Un *Durfort* sembla estar radicat a Vacarisses, si bé va citat junt amb Guillem de *Guàrdia Pelosa* (que és a 7 k. de *Durfort* i a 2 de *Durban*), amb Pere de Castellgalí, i altres senyors del Vallès i del Llobregat (MiretS., *TemplH*, 224); 1177: «Si. *Durfortis*» (*Cart. St. Cu.* III, 266); 1198: G. *Durfort* (*Cart. Poblet*, p. 160).

Guillem *Durfort* fou un personatge important en la cort catalana: conseller àulic de Pere I, es veu que era estrictament català, sense gaires relacions occitanes; car quan l'a. 1204, el rei decideix passar llarga temporada del·là dels Pirineus, En *Durfort*, que fins llavors l'acompanyava, se'n torna a Barcelona, a fer-hi de lloctinent reial (MiretS., *BABL* III, 276-7); el trobem també resident a Bna. l'a. 1199 (CCandi, *Mi. Hi. Cat.* I, 203); signa un privilegi reial el 1203 (*Cart. Poblet*, p. 0); 1194: garanteix la donació d'un alou dins el te. d'Eramprunyà (*Li. Fe. Ma.*, § 309, I, p. 333); molts documents rossellonesos de 1192, 1197 i 1198 (ibid. II, 149, 283, 2987, 888); així com de 1207, on testifica una donació al Monestir de Gualter (Arx. Solsona). Morí a. 1217 (més notícies biogràfiques *BABL* IV, 110).

Però la noble família seguí essent poderosa: Berenguer *Durfort*, servidor de Jaume I, a qui el rei encomanà la batllia d'alguns forns que ja se sotmetien, abans de la presa de València (*Cròn.*, § 67, 73). Pot ser el mateix a qui Cerverí es declarava agraït: «En Marimon, ab *Durfort* son cosí», barcelonins (*Testament* V, 172); 1234: «Romeo *Durfortis*, vicario Barchinone» (*Cart. S. Cu.* III, p. 442); 1271: *Guieim Durfort* veguer de Bna. en les ordenances dels corredors. Un altre *Guillelmus Durfort(e)* fou ambaixador de Jaume II a Gènova i Alemanya (Finke, *Acta Ar.* III, etc.), i plenipotenciari català per al Tractat d'Anagni (Reglà, *Lucha por Aran*, 249), 1286.

DURBAN, llogaret entre La Guàrdia Pilosa i Montmaneu uns 10 k. al SO. de *Durfort*. Consta *Durban* en els nomenclatòrs (*NIGE*, *C.E.C.* etc.) la *GGC*, p. 13, posa *Durban* en la llista de noms del terminal provincial Bna.-Lleida, i un torrent de *Durba*, p. 221, on hi ha lignit, a Segur te. Veciana [l'err. tip.]; la nota no signada d'*Enc. Cat.* diu que és agre. de Veciana, amb església arruïnada, i que en el S. XIX formava una quadra amb *Balsareny de Segarra* [err. per *Balçarell*, que és agr. de Veciana]. Jo només recordo haver oït *durbán* en aquesta zona (vaig fer enq. 1964, a St. Guim

de la Rabassa, La Curullada, Gàver, i ja abans a Igualada, Sta. Coloma etc.).

MENCIONS ANT. 1150: «Guillelmus de *Durban*» figura com a signant en un conveni entre Ramon Berenguer I, el Vell, i Trencavel, vescomte de Beziers, sobre alous en el Razès i el Carcassès: la major part dels signants són catalans (fora d'un occità) o poden ser-ho, i junt amb aquest figuren els de 3 llocs immediats a *Durban*: G. de *Jorba*, R. de *Pujalt* i R. de *Lavinera* (amb altres cat.: Sentmenat, Torroja, Erill), nom repetit en la declaració sacramental de Trencavel (*Li. Fe. Maior* II, pp. 328 i 329). Per més que es tracti del vescomte de Beziers, l'interessat és el Comte de Bna., i essent veïns del nostre *Durban* els qui l'acompanyen, no dubtem que es tracti del NL segarrenc.

Per altra banda, l'any 1162: *Durban* consta com contribuïent català (Bisson, *Fiscal accounts of Catalonia*, 1982, 13). Albert Turull, en la seva tesi «Els Top. de Segarra» (1991) hi afegeix: 1358: «Guillema *Durbana*, vídua» en un fogatge de Sant Domí (3 k. O. de *Durban*). En fi: «Joan de Bayarte, senyor de *Durban* de Balseren» [cf. supra] i de 2 llocs a Rbg. era capità general de Menorca a. 1681 (Hdz. Sanz, *Archivo de Alayor*, p. 116). La repetició del nom *Guillem*, *Guillema*, en diverses persones d'aquests llocs, i la localització de tot plegat, denota un petit llinatge noble arrelat allí, paral·lel al dels *Durfort*, si bé citat molt menys sovint, com correspon a la petita categoria i importància més modesta del lloc i castell.¹ En fi Turull cita el llogaret en un fogatge de 1553 i un de 1561 (grafia *Durbam*, *Durbans*).

HOMÒNIM CAT. Un antic *Durbanys* en el te. de Vilafranca del Penedès: «camí que va de *Durbanys* al castell de St. Martí» (= St. M. Sarroca 6 k. O. de Vilafranca). On veiem el mateix canvi de -n > ŋ que en *Gombreny*, *Gisclareny*, *Durany* etc. Sens dubte post-topònim del *Durban* segarrenc, o del nom del seu llinatge.

ETIM. En vaig publicar un estudi, combinant els dos noms el 1953, provisional però ja explícit, reproduït en *E.T.C.* I, 81-82. En efecte és un fet lluminós que els *Durban* i *Durfort* catalans no solament són a la mateixa comarca, sinó sols a 10 k. l'un de l'altre.

Un i altre es retroben a les Terres d'Oc i allí en bon nombre.

Hi ha un *Durban* a l'Arieja, altres a l'Aude, al Gers, als B. Pyr., i un *Durban* al Lot; i hi ha sengles *Durfort* a l'Arieja, al Gard, al Tarn, al Tarn-et-G., al Lot i al Cantal i 2 a l'Aude; la major part són municipis.²

Que havien estat castells o forteses, consta en molts i devia ser el cas de tots. El *Durban* de l'Arieja consta com a castell («castro» a. 1241) i és junt amb el mun. de Castelnaud-Durban; al del Cantal li diuen també *Le Fort* (Amé). També prop del *Durfort* de l'Aude (distr. de Narbona) hi ha *Castelnaud-de-l'Aude* (c. Lezignan); a part d'aquest, a l'Aude hi havia hagut un *Durfort* a la part NO. del dept. (commune de Vigneveille) documentat com a castell feudal, l'any